

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

สภาพโดยทั่วไปจังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็นหนึ่งในหลายจังหวัดที่มีที่ตั้งอยู่บริเวณชายแดนของไทย โดยมีอาณาเขตติดต่อกับสหภาพพม่าทุกอำเภอทั้ง 7 อำเภอ มีความยาวมากถึง 483 ก.ม. มีดินแดนเป็นพื้นดินยาว 326 ก.ม. และเป็นแม่น้ำยาว 157 ก.ม. ตั้งอยู่ทางด้านตะวันตกสุดของภาคเหนือ อยู่ห่างจากกรุงเทพฯ ประมาณ 924 ก.ม. มีพื้นที่ประมาณ 12,681,259 ตารางกิโลเมตร อาณาเขตทิศเหนือติดต่อกับรัฐฉานแห่งสหภาพพม่า ทิศใต้ติดต่อกับอำเภอท่าสองยางจังหวัดตาก ทิศตะวันออกติดต่อกับอำเภอแม่แจ่ม อำเภอฮอดจังหวัดเชียงใหม่ ทิศตะวันตกติดต่อกับสหภาพพม่า แบ่งการปกครองออกเป็น 7 อำเภอ คือ อำเภอเมือง อำเภอแม่สะเรียง อำเภอขุนยวม อำเภอปาย อำเภอแม่ลาน้อย อำเภอสบเมย และอำเภอปางมะผ้า แม่ฮ่องสอนได้ชื่อว่า “เมืองสามหมอก” เนื่องจากเป็นเมืองในหุบเขา ล้อมรอบด้วยภูเขาสลับซับซ้อนทอดขนานไปกับทิวเขาถนนธงชัย และทิวเขาแดนลาว ดังนั้นจึงปกคลุมด้วยหมอกตลอดทั้งปี มีทิวทัศน์สวยงามตามธรรมชาติ และป่าไม้นานาพันธุ์ จนมีคำกล่าวเปรียบเสมือนกับเป็นสวิสเซอร์แลนด์ของเมืองไทย มีลักษณะพิเศษคือความมีศักยภาพในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ พื้นที่ป่าไม้มีมาก คิดเป็นอัตราร้อยละ 70 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด และส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ป่าอนุรักษ์ด้วยกฎหมาย สภาพป่าสมบูรณ์เป็นธรรมชาติและสวยงาม ประชาชนในจังหวัดมีวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์แตกต่างจากจังหวัดอื่น ประชากรเป็นชาวไทยภูเขาครึ่งหนึ่ง อีกครึ่งหนึ่งเป็นชาวไทยใหญ่ ที่มีวัฒนธรรมที่ดั้งเดิม แต่มีข้อจำกัดในการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและสังคมมาก เพราะมีพื้นที่ราบเหมาะสมกับการเกษตรน้อยมาก มีเพียงร้อยละ 30 ของพื้นที่จังหวัดเท่านั้น การตั้งถิ่นฐานของชุมชนกระจุกกระจายห่างไกลกัน และส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่ป่าไม้ตามกฎหมายและมติคณะรัฐมนตรี จำนวน 570 หมู่บ้าน การสนับสนุนในการพัฒนาของรัฐเพื่อให้การบริการด้านต่าง ๆ ทำได้ยาก มีข้อจำกัดทั้งในด้าน พ.ร.บ.ป่าไม้ และความห่างไกลทุรกันดาร เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ชุมชนขาดโอกาสในการเข้าไปจัดการงานบริการต่างๆ ของภาครัฐ ภาคเอกชน ซึ่งในส่วนของอำเภอปายก็ได้รับผลกระทบดังกล่าวด้วย

จากสภาพแวดล้อมภายในของจังหวัดแม่ฮ่องสอน และปัญหาที่มีผลกระทบมาจากประเทศเพื่อนบ้านตามที่กล่าวมานั้น อำเภอปายถึงแม้ว่าในปัจจุบันจะถูกมองว่าเป็นอำเภอที่มีเศรษฐกิจ การค้าขาย การท่องเที่ยว ดีที่สุดกว่าทุกอำเภอของแม่ฮ่องสอนก็ตาม แต่นั่นเป็นเพียงการ

มองในวงแคบๆ ในเขตความเจริญในตัวเมืองเท่านั้น ในส่วนใหญ่ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ห่างไกลความเจริญ มีความรกรกรันดาร ยากลำบาก เป็นพื้นที่เสี่ยงภัย ทั้งธรรมชาติและสิ่งที่มนุษย์เป็นผู้กระทำเอง ยังประสบปัญหาต่างๆ เพราะว่าเขตอำเภอปาย ด้านทิศเหนือติดสหภาพพม่า เป็นอำเภอชายแดนที่มีพื้นที่ ที่เป็นพื้นที่ราบน้อย ส่วนใหญ่เป็นภูเขาสูงมีชนเผ่าต่างๆ มาอยู่รวมกันถึง 7 ชนเผ่าคือ ไทยใหญ่ กะเหรี่ยง มูเซอ ลีซอ ม้ง จีนฮ่อ (จีนฮ่ออิสระ, จีนฮ่ออพยพและอดีตทหารจีนคณะชาติ) และกลุ่มคนต่างด้าว ในพื้นที่ในเมืองที่มีความเจริญเป็นแหล่งธุรกิจท่องเที่ยวที่ขยับขึ้นบรรดานักท่องเที่ยวต่างชาติที่มาท่องเที่ยวและมาแสวงหาผลประโยชน์แอบแฝงในรูปแบบต่างๆ มีมากมายหลายรูปแบบ จึงทำให้เกิดวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียม ประเพณีแตกต่างกันออกไป ทั้งที่อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขได้และอยู่ด้วยกันแบบไม่เป็นมิตรลักษณะของผลประโยชน์ของแต่ละกลุ่ม รวมถึงกลุ่มชนเผ่าด้วย โดยแอบแฝงรูปแบบต่างๆ กระจายกันไปตามชุมชนต่างๆ ในอำเภอปาย ทำให้ชุมชนในอำเภอปาย ได้รับผลกระทบเกิดปัญหาหลายด้านตามมา อาจกระทบถึงความมั่นคงเข้มแข็งของชุมชนอำเภอปายด้วย ซึ่งปัจจุบันปัญหาต่าง ๆ ในชุมชนอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ต้องเผชิญนับวันจะยุ่งยากตามมาเพิ่มมากขึ้น และอาจจะทวีความรุนแรงขึ้นตามลำดับถ้าไม่ได้รับการแก้ไข

จากที่มาและปัญหาดังกล่าวทางผู้ศึกษาเห็นว่า ปัญหาที่ชุมชนอำเภอปายประสบอยู่นั้น ควรได้รับการศึกษาให้ทราบกระบวนการและวิธีการ การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน เพื่อหาหนทางนำไปแก้ไข ให้ปัญหาที่หนักเบาบางลง ปัญหาที่อยู่ในระดับไม่หนักหนา จะได้หมดไป เพื่อผลประโยชน์แห่งชาติและเพื่อความมั่นคงของชาติในอนาคตต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ในการศึกษา

1. เพื่อศึกษากระบวนการและวิธีการ ที่สามารถเสริมสร้างความมั่นคงเข้มแข็งให้กับชุมชนอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน
2. เพื่อทราบปัญหา อุปสรรค ในการเสริมสร้างความมั่นคงเข้มแข็งให้กับชุมชนอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบถึงกระบวนการและวิธีการต่างๆ ที่สามารถนำไปเสริมสร้าง ความมั่นคงเข้มแข็งให้กับชุมชนอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งคาดหวังว่าจะทราบถึงขั้นตอนกระบวนการและวิธีการต่าง ๆ ที่จะนำไปเสริมสร้างให้เกิดความเข้มแข็งให้ชุมชนอำเภอปายได้
2. ได้ทราบถึง ปัญหา อุปสรรคในการเสริมสร้างความมั่นคงเข้มแข็งให้กับชุมชน

อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งคาดหวังว่าจะนำเอาปัญหา อุปสรรคต่างๆ ไปแก้ไข ปรับปรุงเพื่อ การเสริมสร้างให้เกิดความเข้มแข็งให้ชุมชนอำเภอปายได้

1.4 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

1. ผลประโยชน์แห่งชาติ (National Interest) หมายถึง การดำรงอยู่ของรัฐ โดยมีเอก ราชอธิปไตยและบูรณาภาพแห่งดินแดน ความเกษมสุขสมบูรณ์ของประชาชน ความเจริญก้าวหน้า ส่วนรวมของชาติทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง รวมทั้งความมีเกียรติ และศักดิ์ศรีใน ประชาคมระหว่างประเทศ

2. ความมั่นคงของชาติ (National Security) หมายถึง การดำรงอยู่ของชาติอย่างมีเสรีภาพ (Liberty) มีความมั่นคงปลอดภัย (Security) และมีความผาสุกสมบูรณ์ (Wealth)

3. การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การที่ประชาชนมีบทบาท ในกระบวนการ เสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งในด้านต่างๆ ได้แก่ การค้นหาปัญหา หรือความต้องการของชุมชน การ พัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชน การวางแผนนโยบายหรือแผนงานหรือโครงการของชุมชนการ ปรับปรุงระบบการบริหารงานพัฒนา การร่วมการลงทุน ในกิจกรรมโครงการของชุมชน การ ปฏิบัติตามนโยบาย แผนงาน โครงการ กิจกรรม และการควบคุม ติดตามประเมินผลตลอดจนการ ร่วมบำรุงรักษาโครงการกิจกรรมที่ได้ทำไว้

4. บ้านยามชายแดน หมายถึง การจัดตั้งหมู่บ้านให้เป็นหมู่บ้านที่ถูกต้องตามระเบียบ กฎหมายเน้นการจัดระเบียบชุมชน โดยการดำเนินการจัดตั้งชุมชนให้กลมกลืนกับสภาพแวดล้อม ในพื้นที่อย่างแท้จริง จัดตั้งบ้านเรือนให้กระจายอยู่ในพื้นที่ป่าธรรมชาติ ครอบคลุมละประมาณไม่ เกิน 1 ไร่ โดยรอบๆ บ้านเรือนจะจัดให้มีฝักสวนครัวรั้วกินได้ และปลูกไม้ผลเพื่อบริโภค รวมทั้ง จัดสรรพื้นที่เพาะปลูกข้าวไว้เพื่อการบริโภคและพื้นที่เกษตรกรรมในลักษณะแปลงรวม โดยใช้ พื้นที่ร่วมกันตามความเหมาะสมเพื่อให้ราษฎรสามารถปกป้องรักษาความปลอดภัยในชีวิต และ ทรัพย์สินของตนเองได้ รวมทั้งสามารถแจ้งเตือนภัยให้กับกลุ่มบ้านใหญ่หรือส่วนราชการ ได้ ทันเวลา

5. หมู่บ้านปลอดยาเสพติด หมายถึงหมู่บ้านที่มีปัญหาเสพติด ซึ่งนับวันจะทวีความ รุนแรง ทำให้ถูกมองไปในทางเลื่อมเสีย ไปในทางที่ไม่ดี ทางราชการจึงมีนโยบายจัดตั้งหมู่บ้าน เป็นหมู่บ้านที่เล็กไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดทั้ง การปลูก ผลิต การค้า การขายใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับสิ่ง เสพติด โดยเน้นไปที่หมู่บ้านชุมชนชาวเขา และชนเผ่าเป็นหลัก

6. ความเข้มแข็งของชุมชน(ในความหมายของรัฐ) หมายถึง ชุมชนที่มีสภาพอยู่ร่วมกัน เป็นปึกแผ่นอย่างแน่นแฟ้นในทางกายภาพและรูปธรรม สมาชิกในชุมชนมีการพัฒนาศักยภาพ

และร่วมมือกันในการดำเนินกิจกรรมต่างๆทั้งส่วนตัวและส่วนรวม ทั้งด้านอาชีพ วัฒนธรรม ประเพณีและพิธีกรรมชุมชนได้รับความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนและในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น เป็นชุมชนที่มีการพึ่งพาอาศัยรัฐน้อยที่สุด โดยรัฐเข้ามาดำเนินการเพียงช่วยเหลือแนะแนวทาง เท่านั้น เป็นการพึ่งตนเองสูงสุด

7. กระบวนการและวิธีการเสริมสร้างความมั่นคงเข้มแข็งของชุมชน หมายถึง กระบวนการเรียนรู้และการจัดการความรู้ร่วมกันของคนในชุมชน ด้วยทุนทางทรัพยากรและ ศักยภาพของชุมชนเอง มีการผลิตเพื่อเลี้ยงตัวเองอย่างพอเพียง พึ่งพาตนเองได้ มีการพึ่งพา อาศัยซึ่งกันและกันทั้งภายในและภายนอกชุมชน บนพื้นฐานการเคารพความหลากหลายทาง วัฒนธรรม นำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เกิดความสามัคคี มีการอนุรักษ์ พัฒนาและใช้ ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพที่มีอยู่ได้อย่างเหมาะสมยั่งยืน โดยมีรัฐคอยช่วยเหลือ แนะแนวทางให้ ชุมชนนำไปปฏิบัติอย่างเป็นขั้นเป็นตอนมีรูปแบบการบริหาร จัดการที่ถูกต้อง

1.5 ขอบเขตของการศึกษาวิจัย

1. ขอบเขตด้านสถานที่ ศึกษาชุมชนภายในอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ภายใน 7 ตำบล จำนวน 7 หมู่บ้าน 7 ชนเผ่า
2. ขอบเขตด้านประชากร ศึกษาชุมชนภายในอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ภายใน 7 ตำบล จำนวน 7 หมู่บ้าน 7 ชนเผ่า ประชากรทั้งสิ้น 33,550 คน (ชาย 17,500 คนหญิง 16,050 คน) โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างคือ

- 2.1 ข้าราชการที่ปฏิบัติงานในอำเภอปายจังหวัดแม่ฮ่องสอน จำนวน 20 คน
- 2.2 กลุ่มผู้นำส่วนท้องถิ่น ใน 7 ตำบล จำนวน 20 คน
- 2.3 ผู้นำชุมชน แกนนำภาคประชาชน แกนนำเยาวชน จำนวน 20 คน

3. ขอบเขตด้านเวลา การศึกษาครั้งนี้ จะใช้เวลาในการศึกษา 6 เดือน ตั้งแต่ 1 ต.ค. 50 – 31 มี.ค. 51 โดยดำเนินการสำรวจด้านเอกสาร บันทึกข้อมูล เลือกรหัสข้อกำหนดประเด็น ตามตารางที่ 1.1

ตารางที่ 1.1 ขั้นตอนและระยะเวลาในการศึกษาค้นคว้าแบบอิสระ

กิจกรรม	ระยะเวลา	หมายเหตุ
1.เลือกหัวข้อกำหนดประเด็นปัญหา	1 เดือน	1 ต.ค .50- 31 ต.ค.50
2. ทบทวนทฤษฎี งานวิจัย	1 เดือน	1 พ.ย .50- 30 พ.ย.50
3. ออกแบบวิจัย	1 เดือน	1 ธ.ค.50 .- 31 ธ.ค.50
4. เก็บข้อมูล	1 เดือน	1 ม.ค.51- 31 ม.ค.51
5. ประมวลผล วิเคราะห์ข้อมูล	1 เดือน	1 ก.พ .51- 29 ก.พ.51
6. เสนอผลการวิจัย	1 เดือน	1 มี.ค .51- 31 มี.ค.51